

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اراک

دانشکده علوم انسانی

کارشناسی ارشد تربیت بدنی (رفتار حرکتی)

ارتباط برخی ویژگیهای شخصی والدین، ترتیب و زمان تولد ورزشکاران

دختر نوجوان (۱۲ تا ۱۴ ساله) شهر اراک با موفقیت ورزشی

پژوهشگر

لیلا قنبری چشمه کمره

اساتید راهنما

جناب آقای دکتر حسن خلجی

جناب آقای دکتر علیرضا بهرامی

تابستان ۱۳۹۲

بسم الله الرحمن الرحيم

ارتباط برخی ویژگیهای شخصی والدین، ترتیب و زمان تولد ورزشکاران
دختر نوجوان (۱۲ تا ۱۴ ساله) شهر اراک با موفقیت ورزشی

توسط:

لیلا قنبری چشمه کمره

پایان نامه

ارائه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیت های تحصیلی
لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد
در رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی (گرایش رفتار حرکتی)

از

دانشگاه اراک

اراک-ایران

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه:
دکتر حسن خلجی (استاد راهنما).....
دکتر علیرضا بهرامی (استاد راهنما).....
دکتر اسفندیار خسروی زاده (داور داخلی).....
دکتر اسفندیار خسروی زاده (داور داخلی).....
دکتر اسفندیار خسروی زاده (داور داخلی).....

شهریور ۱۳۹۲

ث

هو العليم والحكيم

سپاس و ستایش خدای راجل و جلاله که آثار قدرت او بر چهره روز روشن، تابان است و انوار حکمت او در دل شب تار، درخشان. آفریدگاری که خویش را به ما شناساند و درهای علم را بر ما گشود و عمری و فرصتی عطا فرمود تا بدان، بنده ضعیف، خویش را در طریق علم و معرفت بیازماید.

شایسته ترین مراتب سپاس و قدردانی خود را از اساتید بزرگوارم جناب آقای دکتر خلجی و جناب آقای دکتر بهرامی تقدیر می نمایم که در تمام مراحل تحصیل اینجانب را در مسیر پروژه تحقیقاتی یاری نمودند. بی شک موفقیت در طی مسیر تحقیقاتی و به انجام رسیدن این پایان نامه مرهون تکیه بر علم و درایت خاص آنها می باشد. با آرزوی سلامتی و توفیق روز افزون از درگاه باری تعالی برای اساتید فرزانه ام.

و با سپاس فراوان از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر خسروی زاده که زحمات داور این پایان نامه را به عهده گرفتند.

تقدیم به پدر بزرگوار و مادر مهربانم:

آنان که از خواسته‌هایشان گذشتند،

سخنی بار بار به جان خریدند و خود را سپر بلائی مشکلات و ناملایمات کردند

تا من به جایگاهی که اکنون در آن ایستاده‌ام برسم.

تقدیم به همسرم:

به پاس قدردانی از قلبی آکنده از عشق و معرفت که محیطی سرشار از سلامت و امنیت و آرامش و آسایش برای من فراهم آورده است.

تقدیم به سرزمین پاکمان

و همه کسانی که دوستان داریم.....

چکیده

هدف از مطالعه حاضر، ارتباط برخی ویژگیهای شخصی، ترتیب تولد و زمان تولد با موفقیت ورزشی دختران نوجوان ورزشکار استان مرکزی بود. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این تحقیق را ۱۳۳ دختر ورزشکار راهنمایی شرکت کننده در مسابقات آموزشی استانی تشکیل دادند. نمونه‌گیری به روش تمام شمار انجام شد. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه موفقیت ورزشی دیودا و نیکولز (۱۹۹۲) برای ارزیابی موفقیت ورزشی و پرسشنامه اطلاعات فردی محقق ساخته برای بدست آوردن اطلاعات در مورد ترتیب و زمان تولد، سابقه ورزشی والدین، نوع ازدواج والدین و پایگاه اجتماعی-اقتصادی والدین جمع آوری شد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (درصدها و فراوانی‌ها) و استنباطی (آزمون همبستگی اسپیرمن) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که بیشترین درصد فراوانی ورزشکاران در بین فرزندان اول خانواده و در نیمه سرد سال و با والدین نوع ازدواج غیر فامیلی و دارای فعالیت بدنی منظم و پایگاه اجتماعی-اقتصادی متوسط بوده است.

واژگان کلیدی: موفقیت ورزشی، سابقه ورزشی والدین، ترتیب و زمان تولد، نوع ازدواج والدین،

پایگاه اجتماعی-اقتصادی

فهرست مطالب

عنوان صفحه

فصل اول: طرح تحقیق

۲.....	مقدمه و معرفی
۵.....	بیان مسئله
۹.....	اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۱.....	اهداف تحقیق
۱۱.....	فرضیه‌های تحقیق
۱۲.....	محدودیت‌های تحقیق
۱۲.....	قلمرو تحقیق
۱۲.....	تعریف واژگان و اصطلاحات

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۱۵.....	مقدمه
۱۵.....	تربیت بدنی و ورزش
۱۷.....	توسعه ورزش
۱۸.....	موفقیت ورزشی
۱۹.....	شخصیت
۲۲.....	دگرگونی‌های شخصیت
۲۳.....	نقش خانواده
۲۴.....	ترتیب تولد

فرزندان اول	۲۵
فرزندان دوم	۲۵
فرزندان آخر	۲۶
تک فرزندان	۲۶
سال و ماه تولد	۲۶
طبقه اجتماعی	۲۹
ازدواج	۳۲
ازدواج فامیلی	۳۳
ازدواج غیر فامیلی	۳۳
درجه بندی ازدواج خویشاوندی	۳۳
تقسیم بندی ازدواج‌های خویشاوندی بر حسب شباهت وراثتی	۳۳
نقش الگوپذیری کودکان از فعالیت‌های جسمانی والدین	۳۴
انواع فعالیت‌های اجتماعی تأثیر گذار بر میزان مشارکت ورزشی فرزندان	34
الف - تشویق	34
ب - مشارکت والدین در فعالیتهای حرکتی	۳۵
ج - نقش تسهیل کنندگی	۳۵
د - نقش مدل گونه	۳۵
تحقیقات انجام شده در خارج از کشور	۳۶
تحقیقات انجام شده در داخل کشور	۴۰
جمع بندی	۴۴

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۴۹	مقدمه
۴۹	روش و طرح تحقیق
۴۹	جامعه آماری
۴۹	نمونه و روش نمونه گیری
۵۰	متغیرهای تحقیق
۵۰	الف- متغیر مستقل /پیش بین
۵۰	ب- متغیر وابسته /ملاک
۵۰	جمع آوری اطلاعات
۵۰	الف- ابزار اندازه گیری
۵۱	ب- روش های اندازه گیری
۵۱	نحوه اجرای تحقیق
۵۲	روش تجزیه و تحلیل آماری

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها و نتایج

۵۴	مقدمه
۵۴	بخش اول: توصیف آماری داده ها
۵۴	۴-۱- توصیف آماری ویژگیهای فردی آزمودنی ها
۵۹	بخش دوم: داده های استنباطی
۵۹	۴-۲- آزمون فرضیه ها
۶۲	۴-۳- یافته های دیگر بدست آمده از تحقیق

فصل پنجم: خلاصه، نتایج، بحث و نتیجه گیری و پیشنهادها

۶۶	مقدمه
----	-------	-------

۶۶	خلاصه تحقیق
۶۷	یافته‌های تحقیق
۶۸	بحث و نتیجه گیری
۷۰	پیشنهادها
۷۱	الف- پیشنهادهای آموزشی-کاربردی
۷۱	ب- پیشنهادهای پژوهشی
۷۲	منابع تحقیق
۸۱	پیوست‌ها
۸۳	پیوست شماره ۱
۸۵	پیوست شماره ۲

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۵	جدول ۱-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب رتبه تولد و تعداد فرزندان خانواده.....
۵۵	جدول ۲-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب فصل تولد.....
۵۶	جدول ۳-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب سطح تحصیل والدین.....
۵۷	جدول ۴-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب نوع ازدواج والدین.....
۵۷	جدول ۵-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب شغل پدر.....
۵۸	جدول ۶-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب شغل مادر.....
۵۸	جدول ۷-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب سابقه ورزش والدین.....
۵۹	جدول ۸-۴ فراوانی آزمودنیهای پژوهش بر حسب وضعیت اقتصادی.....

- جدول ۴-۹ ارتباط بین ترتیب تولد و موفقیت ورزشی ۶۰
- جدول ۴-۱۰ ارتباط بین فصل تولد و موفقیت ورزشی ۶۰
- جدول ۴-۱۱ ارتباط بین نوع ازدواج والدین و موفقیت ورزشی ۶۱
- جدول ۴-۱۲ ارتباط بین سابقه ورزش والدین و موفقیت ورزشی ۶۱
- جدول ۴-۱۳ ارتباط بین طبقه اجتماعی و موفقیت ورزشی ورزشکاران ۶۲
- جدول ۴-۱۴ ارتباط بین پایگاه اقتصادی و موفقیت ورزشی ورزشکاران ۶۲
- جدول ۴-۱۵ ارتباط بین طبقه اجتماعی والدین و ترتیب تولد ورزشکاران ۶۳
- جدول ۴-۱۶ ارتباط بین پایگاه اقتصادی و پایگاه اجتماعی والدین ۶۳
- جدول ۴-۱۷ ارتباط بین پایگاه اقتصادی و سابقه ورزش والدین ۶۴
- جدول ۴-۱۷ ارتباط بین پایگاه اجتماعی و سابقه ورزش والدین ۶۴

فصل اول
طرح تحقیق

مقدمه

تغییر و تحولات جهانی پیچیدگی‌های زندگی معاصر، تربیت بدنی و ورزش را بیش از گذشته لازم و ضروری ساخته که دوری از آن اجتناب ناپذیر به نظر می‌رسد. برای این علم اهدافی بیان شده که این اهداف با نیازها، تجارب و علایق افراد درارتباطاند و تعیین کننده مقاصد و جهت برنامه‌ها هستند با توجه به اهمیت و توسعه حیطه علم تربیت بدنی و ورزش اهداف آن محدود به رده‌های جمعیتی خاصی نیست بلکه به تمام رده‌های جمعیتی گسترش یافته است (۳۹).

فعالیت بدنی همواره جزء مکملی از زندگی فرد و خانواده در طی اعصار و تمدنهای گوناگون انسان بوده، هست و در ارتباطات خانوادگی و فعالیتهای گوناگون زندگی اجتماعی سهم بسزایی داشته و از رهگذر فعالیتهای تفریحی و اوقات فراغت و برگزاری و مراسم آیینی چند منظوره، برای اعضای خانواده خرسندی و لذت و شادی به ارمغان آورده است همچنین برای ایجاد امنیت و آسایش روانی و اجتماعی برای افراد و جوامع و تأمین بهداشت و سلامتی و زندگی سالم بعنوان یکی از دستاوردهای فعالیتهای بدنی تاثیر ارزنده‌ای گذاشته است. بدون تردید، پی ریزی یک جامعه سالم و با نشاط درگرو سلامت روحی و جسمی اعضاء جامعه و مرهون تلاش نیروهای انسانی سالم، کارآمد و فکور می‌باشد. در همین راستا، سلامت فرهیختگان علم به عنوان چار چوب اصلی پیکره جامعه جوان جهت ایفای نقشهای فردی، علمی و اجتماعی حائز اهمیت بوده و انجام فعالیتهای بدنی در کنار علم اندوزی می‌تواند در یادگیری آنان تاثیر قابل توجهی داشته باشد (۸۵).

لارسون^۱ معتقد است فعالیت بدنی یک نظام اصلی که همه نظامهای فرعی دیگر را زیر پوشش خود دارد و فعالیت بدنی تکامل یافته مفاهیمی چون تمرین بدنی و فرهنگ بدنی در گذر تاریخ می‌داند. اینها تعابیری هستند که هنوز، با فضایی متفاوت، به کار برده می‌شوند؛ مثلاً کشورهایی مانند روسیه، آلمان و برخی از کشورهای شرق اروپا، برای دلالت بر نظام تربیت بدنی و ورزش اصطلاح «فرهنگ بدنی» را بکار می‌برند (۸۵).

ورزش به عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی است که افراد را در یک شبکه اجتماعی که دارای روابط اجتماعی پیچیده است به تعامل و کنش متقابل واداشته است و عرصه ظهور رفتارها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و بازنمایی‌هایی معنادار قرن حاضر شده است. این پدیده چند

¹ Larson

بعدی، آن چنان در متن جهان زندگی انسانها رسوخ و نفوذ نموده که امروزه می توان با توجه به نگرش و فعالیتهای ورزشی افراد، طرز تفکر، سبک زندگی و میزان سرمایه اجتماعی افراد را بازشناسی کرد (۴۱).

ورزش عبارت است از یک فعالیت نهادینه شده که مستلزم کاربرد نیروی جسمانی شدید با استفاده از مهارت‌های جسمانی پیچیده به وسیله شرکت کنندگانی است که توسط عوامل درونی و بیرونی تحریک می شوند. این تعریف با فعالیتهای ورزشی سازمان یافته ارتباط پیدا می کند (۹۵). ورزش پدیده سازمان یافته اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم است. اهمیت کنونی این پدیده به نقش چند جانبه آن در حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، فناوری و فرهنگی مربوط می شود. ورزش در ایالات متحده آمریکا در سال ۱۹۹۵ میلادی بالغ بر ۹۳/۸ میلیارد دلار ارزش افزوده ایجاد کرده و یازدهمین صنعت بزرگ به حساب می آید (۹۶). سهم صنعت ورزش در تجارت جهانی، ۲/۵ درصد است (۹۷).

در عالم ورزش، شناسایی استعداد مفهوم جدیدی نیست. رینگر^۱ در تعریف کاربردی استعدادیابی اعتقاد دارد: استعدادیابی یعنی پیش بینی اجرا (عملکرد) از طریق سنجش ویژگی‌های جسمانی، روانی - اجتماعی و همچنین توانایی‌های تکنیکی (۹۸). ورزش حرفه‌ای امروزه به عنوان یک تجارت بزرگ و بین المللی، ناگزیر از به کارگیری فنون مدیریت علمی و حرفه‌ای است. در مسابقات فراسوی سود تجاری ارزش اقتصادی و تلاشی که برای اثبات شایستگیهای شخصی، ملی و بین المللی وجود دارد عوامل اجتماعی و خانوادگی زیادی بر موفقیت یا شکست ورزشکاران در میادین ورزشی تاثیر می گذارند (۹۹). از جمله این عوامل می توان میزان فعالیت و سابقه ورزشی والدین، سطح طبقه اجتماعی، رابطه ازدواج والدین، ترتیب تولد و زمان تولد را نام برد.

مطالعات و بررسیها در مورد نقش خانواده در شکل گیری شخصیت، رفتار و عمل کودکان، نشان می دهد که خانواده، یکی از مهمترین عوامل مؤثر در رشد کودک است (۱۰۰).

کاظمی و همکاران، ۱۳۸۹ بیان کردند که تمرین و فعالیت بدنی والدین با فعالیت فرزندان آنها ارتباط مثبت دارد (۷۷). سابقه ورزشی والدین در این تحقیق نشان می دهد که سطح ورزش و فعالیت بدنی والدین این ورزشکاران تاچه میزان است (۱۰۱).

طبقه اجتماعی نیز سطح منزلت اجتماعی است که بر اساس سطح تحصیلات والدین و شغل و درآمد خانواده مشخص می شود، تحصیلات والدین به عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی طبقه

¹ Ringer

اجتماعی- اقتصادی معرفی می‌شود (۱۰۲). پژوهشها نشان داده‌اند سطح زندگی از نظراقتصادی- اجتماعی و سطح سواد والدین بر فعالیت بدنی نوجوانان تأثیر مستقیمی داشته است (۷۷ و ۷۵).

یکی دیگر از خصوصیات والدین که روی حرکت فرزندان تأثیرگذار است نوع ازدواج آنها است (۱۰۳ و ۱۰۴). ازدواج خویشاوندی (نسبی) و یا پیوند میان دو فرد دارای دست کم یک نیای مشترک، به عنوان الگوی رایج همسرگزینی در بیشتر مناطق شمال آفریقا، آسیای مرکزی و غربی و آسیای جنوبی در نظر گرفته می‌شود (۱۰۵). ازدواج غیر فامیلی (سببی) ازدواجی است که زن و مرد هیچ نسبت فامیلی‌ای با هم نداشته باشند. در تحقیقات مشخص شده است که فرزندان حاصل از ازدواج‌های فامیلی با شیوع بیشتری (۲-۳ برابر) نسبت به جمعیت عمومی دچار ناهنجاری‌های مادرزادی و ژنتیکی می‌شوند و یکی از مهمترین عوامل معلولیت‌ها عقب ماندگی ذهنی و جسمی و بروز بیماریهای ژنتیکی به شمار می‌آید و بسیاری از این ناهنجاری‌ها قابل بهبود نیستند (۱۰۶).

بدون تردید ساختار خانواده و جایگاهی که کودک آن را در خانواده اشغال می‌کند، نقش مهمی در رشد شخصیت وی ایفا می‌کند. به استثنای موقعیتهای ویژه مثل پرورشگاهها یا مهد کودکها، که کودک با گروههایی از افراد در ارتباط است، غالباً ارتباطات اجتماعی کودک منحصر به مادر یا کس دیگری است که به جای مادر از او مراقبت می‌کند و ارتباط گسترده‌تر با محیط اطراف نیز غالباً از طریق مادر برقرار می‌شود (۱۰۷ ص ۴۱). اثری که پیامدهای وجود برادران و خواهران متعدد برای کودک به وجود می‌آورد، بستگی به ترتیب تولد او دارد. تعدادی از محققان توانسته‌اند تفاوت‌های قابل توجهی بین فرزند ارشد و کودکان بعدی مشخص کنند که امکان دارد مربوط به تفاوت قابل توجهی باشد که والدین به کودک اول و کودکان بعدی می‌کنند. بر طبق گزارش این محققان، فرزند ارشد تمایلات نزدیک بودن و دلبستگی بیشتری را نسبت به بزرگترها حفظ می‌کند، به ویژه وقتی در یک موقعیت اضطراب انگیز واقع می‌شود و این حالت را به دوره‌های بعدی کودکی و حتی بزرگسالی نیز منتقل می‌کند. یافته‌های تحقیقی حاکی از آن است که فرزندان ارشد عموماً بیشتر مستعد اضطراب‌اند که ممکن است این حالت بازتابی باشد از بی تجربگی و عدم اطمینان والدین از چگونگی برخورد با پرورش فرزند خود. اما فرزندان اول ممکن است دارای مزایایی نیز باشد؛ مثلاً، در سخنگویی نسبت به فرزندان بعدی پیش‌رستر بوده و عموماً انگیزه پیشرفت قویتری دارند و از لحاظ درسی در مدارس وضع آنها

بهتر است. به علاوه بیشتر احتمال دارد این فرزندان به ارزشهای بزرگترها گردن بگذارند؛ اما فرزندان بعدی ممکن است به جای والدین، بیشتر از همسالان خود تبعیت کنند (۱۰۷ص ۴۲). در تحقیق حاضر منظور از ترتیب تولد به جایگاه و ترتیبی گفته می‌شود که بچه در خانواده بدنیا می‌آید (۱۰۸). آلفرد آدلر^۱ بیان کرده است ترتیب تولد بر روی شخصیت تأثیرگذار می‌باشد. او عنوان کرده است که ترتیب تولد تأثیر ثابتی بر شیوه زندگی فرد دارد (۱۰۹). همانگونه که می‌دانیم صفات شخصیتی و روانی ورزشکار یکی از عوامل موفقیت ورزشکار است که در این رابطه تحقیقاتی انجام شده است (۹۹).

تحقیقات نشان داده است که زمان تولد (ماه و فصل تولد) روی آسیب‌های جسمی، ذهنی و حسی-حرکتی تأثیر دارد (۵۵). همچنین فصل تولد روی برخی اختلال‌های روانی مثل اسکیزوفرنیا (از جمله بیماری‌های شدید عصبی روانی است. سیستمی که مختل می‌شود دستگاه عصبی مرکزی و به ویژه مغز است)، افسردگی، اختلال‌های خلقی و اختلال دو قطبی رابطه دارد (۵۴).

در طی قرن‌های اخیر عوامل روانی و شخصیتی ورزشکاران توجه زیادی از محققان را به خود جلب کرده است. برای مدیریت علمی و حرفه‌ای ورزش شناسایی عوامل روانی و اجتماعی تأثیرگذار بر رفتار و موفقیت ورزشی ضروری به شمار می‌رود. با توجه به اثر عوامل اجتماعی، روانی و همچنین نقش خانواده به عنوان اولین نهاد اجتماعی، محقق در این تحقیق تلاش می‌شود، ارتباط ترتیب، زمان تولد ورزشکاران و سه ویژگی والدین آنها (سابقه ورزشی، سطح طبقه اجتماعی-اقتصادی و نوع ازدواج) را با موفقیت ورزشی مورد بررسی قرار گیرد.

بیان مسأله

طی قرن‌های اخیر تحقیقات زیادی روی عامل‌های روانشناختی در ورزشکاران صورت گرفته است از جمله در تعدادی از پژوهش‌ها ویژگی‌های روان شناختی ورزشکاران، شامل صفات شخصیتی، مهارت‌های روانی حرکتی، خصوصیات خلقی، سبک‌های مقابله، کمال‌گرایی و سختکوشی در سطوح متفاوت موفقیت ورزشی بررسی شده است (به نقل از روبیسون، ۲۰۰۳؛ ۹۹).

¹ Alfrd Adler

شخصیت افراد نخست در خانواده شکل می‌گیرد. افراد بیشترین زمان دوران کودکی و اوایل نوجوانی را که از حساس‌ترین دوران شکل‌گیری شخصیت انسان است، همراه با اعمال، رفتار، گفتار و اخلاق پدر و مادر و در تحت حمایت و سرمشق بی‌بدیل آنان سپری می‌کنند (۱۱۰).

با توجه به حس کنجکاوی کودکان آن‌ها به تدریج متوجه موقعیت و جایگاه پدر و مادر گردیده و آنان را عامل اصلی رسیدگی به نیازهای خود می‌دانند. این امر سبب می‌گردد که آنان به والدین خود علاقه مند شوند. به همین جهت است که پدر و مادر را به عنوان الگو و سرمشق زندگی قرار داده و از رفتارشان پیروی می‌کنند (۱۱۱). بنابراین، کسانی را که ما به عنوان افراد خاص ارزش می‌نهییم و رفتار آن‌ها را سرمشق قرار می‌دهیم، نقش آن‌ها برای ما الگوست (۱۱۲).

تأثیر شخصیت الگو در شکل‌گیری رفتار و منش افراد و تشکیل یا تثبیت شخصیت اخلاقی و اجتماعی آنان فوق العاده چشمگیر است. در این روش، یادگیری از طریق مشاهده مستقیم انجام می‌گیرد که از مؤثرترین و پایدارترین انواع یادگیری‌ها محسوب می‌شود. کودکان در سنین اولیه‌ی کودکی دارای قدرت گیرندگی بالا و شدیداً متأثر از محیط اطراف می‌باشند. بنابراین روانشناسان وظیفه‌ی والدین را بخصوص در دوران کودکی بسیار مهم و سنگین ارزیابی نموده و بر نقش عمده‌ی تأثیرات والدین در شکل‌گیری شخصیت تأکید کرده‌اند. رفتار و عمل والدین را اولین الگویی می‌دانند که کودکان با آن روبرو می‌شوند و تحت تأثیر قرار می‌گیرند (۱۱۳).

بی تردید الگوی فعالیت بدنی یک پدیده چند عاملی است که تحت تأثیر دو عامل محیط و ساختار زیست شناختی بدن قرار دارد. از بین عوامل محیطی، خانواده نقش مهمی دارد و شناسایی چگونگی این ارتباط برای یافتن راهکارهای مناسب مداخله‌ای در خور تعمق است. برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند الگوی رفتار فعالیت بدنی والدین با فعالیت نوجوانان ارتباط مستقیم دارد (۷۶ و ۱۱۴) و برخی دیگر این ارتباط را تأیید نمی‌کنند (۷۳).

نتایج مطالعات نشان داده است فعالیت بدنی نیز مانند بسیاری از الگوهای رفتاری، جنبه یادگیری دارد و خانواده به عنوان عرصه ارایه الگوی رفتاری می‌تواند نقش ارزنده‌ای در این زمینه داشته باشد. فضای روانی- اجتماعی حاکم بر خانواده‌هایی که اعضای آن فعالیت جسمانی مناسبی دارند، زمینه تشویق نوجوان را برای بروز این رفتارها فراهم می‌آورد. مطالعه الگوهای آموزشی تقویت فعالیت بدنی در نوجوانان نشان داده است حمایت اجتماعی در موفقیت آموزش نوجوانان در این زمینه نقش مهمی دارد. همچنین در خانواده‌هایی که انجام

تمرین بدنی و ورزشی در بین اعضا عمومیت دارد، نوجوانان به توان خود برای ورود به عرصه های ورزشی اعتماد می کنند (۷۹).

برخی پژوهشها نشان داده اند سطح زندگی از نظراقتصادی- اجتماعی و سطح سواد والدین بر فعالیت بدنی نوجوانان تأثیر مستقیمی داشته است (۷۵ و ۷۷). در یک تحقیق گزارش شده است که زندگی کم تحرک بیش از فعالیتهای متوسط و شدید، تحت تأثیر عوامل اقتصادی- اجتماعی قرار دارد (۱۱۵). یافته ها نشان دادند که نوجوانان دارای مادران با سطح سواد بالاتر، بیش از سایرین به تمرین بدنی می پردازند (۷۴ و ۷۵).

ازدواج خویشاوندی به عنوان الگوی ازدواج مطلوب در ایران به شمار می رود. مطالعات انجام گرفته، ازدواج خویشاوندی را به عنوان الگوی سنتی ازدواج در نظرمی گیرند و از احتمال بیشتر رواج آن در میان افراد برخوردار از ویژگیها و زمینه خانوادگی سنتی حکایت می کنند. ازدواج خویشاوندی را نیز باید همچون سایر الگوهای خانوادگی و ازدواج، با توجه به کارکردهای آن و به عنوان جزئی از نظام کلی اجتماعی و متأثر از ساختارهای جامعه مورد بررسی قرار داد (۱۱۶). تحقیق نشان داده است که ازدواج نسبی (فامیلی) والدین بر رشد حرکتی کودکان دختر و بر مهارتهای دستکاری کودکان دختر و پسر تأثیر منفی معنی داری دارد و با افزایش سن کودکان این تأثیر بیشتر آشکار می شود (۱۰۳). همچنین تحقیقی دیگر نشان داده است که ازدواج نسبی والدین بر رشد مهارت های حرکتی ظریف کودکان تأثیر معناداری دارد و کودکان ازدواج غیر فامیلی (سببی) نسبت به کودکان ازدواج فامیلی در مهارت های حرکتی ظریف رشد یافته ترند (۱۰۴).

یکی از خدمات ماندنی آدلر، اعتقاد به این است که ترتیب تولد، در کودکی تأثیر اجتماعی مهمی دارد، تأثیری که سبک زندگی خود را از آن به وجود می آوریم. با وجود این که همشیرها والدین یکسانی دارند و در یک خانواده زندگی می کنند، محیطهای اجتماعی همانندی ندارند. بزرگتر یا کوچکتر بودن از همشیرهای دیگر و قرار داشتن در معرض نگرشهای متفاوت والدین شرایط کودکی متفاوتی به وجود می آورد، که به تعیین کردن شخصیت کمک می کند (۱۱۷).

تفاوتهای افراد دارای ترتیب تولد مختلف در صفات شخصیتی، هوش، پیشرفت تحصیلی و ورزش اثر ترتیب تولد نام دارد. این تفاوتها عمدتاً به نفع فرزندان اول خانواده هستند (۱۰۸). اکثر صفات شخصیتی که به فرزندان اول نسبت داده می شود مثبت هستند. صفاتی چون رفتار پخته تر، خویشاوندی بیشتر، قدرت بالاتر سازگاری با شرایط، و فراخود و وظیفه

شناسی قوی تر (۱۱۸) البته اقلیتی از مؤلفان نیز وجود دارند که صفات شخصیتی منفی به فرزندان اول نسبت می دهند (۱۱۹).

نظریه ترتیب تولد برای اثر ترتیب تولد به دنبال علت می گردد یعنی به تبیین تفاوت‌های هوشی و شخصیتی افراد دارای ترتیب تولد مختلف می پردازد. سالووی^۱ علت تفاوت‌های شخصیتی فرزندان دارای ترتیب تولد مختلف را در: ۱- کمیت و کیفیت متفاوت تعامل‌های والدین و همشیرها با کودکان دارای ترتیب تولد مختلف و ۲- رقابت همشیرها برای دستیابی به موقعیتی مناسب در خانواده می داند. برای مثال والدین در هنگام نزاع دو کودک جانب کودک کوچکتر را می گیرند، و فرزندان اول تربیت می شوند که قائم مقام والدین باشند (۱۲۰). ترتیب تولد در خانواده یک عامل مهمی است که می تواند توانایی عملکرد حرکتی را تحت تاثیر قرار دهد. کودکان با خواهر و برادران بزرگتر عملکرد حرکتی بهتری نسبت به تک فرزندان یا فرزندان اول دارند (۸۴ و ۸۷).

در یک مطالعه مشخص شده است که فرزندان آخر خطرپذیری بیشتری نسبت به فرزندان اول دارند و تفاوت قابل ملاحظه‌ای میان بازیکنان لیگ برتر بیس بال نشان داده است که برادران کوچکتر و بزرگتر هر کدام در جنبه‌های مختلف بازی برتر بودند (۸۹). بزرگترین مطالعه در باره دانشجویان دانشگاه تروکس در ایالات امریکا نشان داده است که فرزندان آخر نسبت به فرزندان اول بیشتر در ورزش‌های تیمی (تیم های دبیرستانی) برنده می شوند (۱۲۱). همچنین در تحقیقی که به بررسی الگوهای شرکت در ورزش‌های بین دانشگاهی انجام شده است مشخص شده است که فرزندان اول در مقایسه با فرزندان آخر کمتر در سه ورزش خطرناکی (فوتبال، فوتبال امریکایی، راگبی) که نسبت^۲ طراحی کرده بود شرکت کردند (۹۴).

با توجه به نقش خانواده و اهمیت و ضرورت الگوی رفتاری و بدنی افراد و با توجه به این مطالعات محدود انجام شده و نتایج ضد و نقیضی را که در این رابطه گزارش کرده‌اند و همچنین خلأ تحقیقات داخلی در این زمینه این پژوهش ضروری است به سؤالات اصلی تحقیق پاسخ دهد: (۱) آیا بین ترتیب تولد با موفقیت ورزشی ورزشکاران رابطه‌ای وجود دارد؟ (۲) آیا بین فصل و ماه تولد با میزان موفقیت ورزشی ورزشکاران رابطه‌ای وجود دارد؟ (۳) آیا بین برخی ویژگی‌های شخصی والدین (سابقه ورزشی، سطح طبقه اجتماعی-اقتصادی، نوع ازدواج) با میزان موفقیت ورزشی ورزشکاران رابطه‌ای وجود دارد؟

¹ Sullowy

² Nisbet

اهمیت و ضرورت تحقیق

بحث پیرامون تعامل سلامتی، ورزش، فعالیت بدنی و آمادگی جسمانی هر روز علاقه مندان بیشتری را به خود جلب می‌کند (۱۲۲). ورزش از دهه ۱۹۶۰ در حوزه‌ی جامعه‌شناسی مورد توجه قرار گرفته شد. در این حوزه به مسائل متنوعی از جمله خشونت و پرخاشگری در ورزش، اقتصاد و ورزش، سیاست و ورزش و بسیاری دیگر از مسائل پرداخته می‌شود (۷۰).

مطالعات و بررسیها در مورد نقش خانواده در شکل‌گیری رفتار و شخصیت افراد، نشان می‌دهد که خانواده، یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر رشد کودک است. کودکی که سالم به دنیا می‌آید، عالی‌ترین امکانات رشد را دارد و ظرفیت آن را دارد که به نیکوترین وجهی تربیت شود و به عالی‌ترین کمالات دست یابد. به شرط آنکه خانواده و محیط مناسب در اختیارش قرار گیرد تا در آن رشد کند (۱۰۰). نتایج یک تحقیق نشان می‌دهد که میزان ورزشی بودن خانواده، حمایت خانواده از فعالیت‌های ورزشی، نگرش خانواده در مورد ورزش و میزان پذیرش ورزش در میان اعضای خانواده بر جامعه‌پذیری ورزشی افراد تاثیر مستقیم دارد (۷۰).

موقعیت اجتماعی والدین نیزعامل تعیین‌کننده مهمی در الگوی فعالیت اعضای آن است (۷۴). همچنین ارتباط بین شاغل بودن، سطح سواد و نگرش مادر نسبت به فعالیت بدنی با الگوی فعالیت بدنی نوجوان نشان داده است مادران با سطح سواد بالاتر به دلیل بالاتر بودن آگاهی و نگرش مثبت نسبت به مزایای فعالیت بدنی، زمینه انجام فعالیت بدنی را بیشتر از سایرین برای فرزندان خود فراهم می‌کنند (۷۴). شواهد نشان می‌دهد در خانواده‌های با سطح درآمد بالا نسبت به خانواده‌های با سطح درآمد متوسط، چاقی ناشی از عدم تحرک کم تر است (۷۸).

ازدواج‌های فامیلی یکی از عواملی است که رشد طبیعی کودک را تحت تأثیر قرار می‌دهد چراکه رشد اولیه انسان تحت کنترل ژنها به وقوع می‌پیوندد. در ایران حدود ۳۸٪ ازدواج‌ها فامیلی گزارش شده‌اند. ازدواج‌های فامیلی برای چندین اختلال ژنتیکی و سندروم‌های بدی که پایه‌ی مرض و مرگ و میر در جمعیت انسانی است عامل حیاتی به شمار می‌روند. رابطه ازدواج والدین می‌تواند رشد همه جانبه کودک را تحت تأثیر قرار دهد و خواسته یا ناخواسته روی عملکرد حرکتی فرزندان تأثیر می‌گذارد.

بعضی از متخصصین معتقد هستند که داشتن یا نداشتن خواهر و برادر برای فرد چندان تفاوتی ندارد. حال آنکه بعضی دیگر بر این موضوع تأکید می‌ورزند و مطرح می‌سازند که هر یک